

۶۷۸۹

دانشگاه تهران
دانشکده بهداشت

پایان نامه

برای دریافت درجه فوق لیسانس

علوم بهداشتی (M.S.P.H.)

رشته : آموزش بهداشت

موضوع :

بررسی میزان علاقه دانش آموزان سال اول وسوم راهنمایی به
به مفاد بهداشتی

براهنمائی :

سرکار خانم دکتر پوراندهخت نسوذری

نگارش :

هما معارف

۱۳۵۸ - ۵۹

سال تحصیلی

۳۳۱۶

باتشکر بسیار از زحمات پر ارج سرکار خانم دکتر پوران دخت نوذری
که اطمینان دارم بدون کمک‌ها و راهنمایی‌های ارزنده ایشان در
مراحل مختلف این بررسی، تدوین این پایان‌نامه میسر نبود، از
جناب آقای پرویز کمالی که با همکاری‌های با ارزش خود اینجانب را
در مسائل و مشکلات آماری یاری نمودند بسیار سپاسگزارم. از سرکار
خانم دکتر فروغ شفیعی و سرکار خانم پروین احمدخانلو و جناب
آقای دکتر فریدون امینی که هرکدام بنوبه خود در به‌ثمر رساندن
این بررسی سهمی داشته‌اند تشکر نموده و زحماتشان را ارج نهاده و
قدردانی مینمایم.

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱ - ۱۶	فصل اول :
۱	مقدمه
۴	طرح مساله
۷	اهمیت بررسی
۱۰	هدف بررسی
۱۰	فرضیه ها
۱۱	تعریف مفاهیم
۱۶	نظریات و فرضیات در ارتباط با موضوع
۱۷ - ۲۷	فصل دوم :
۱۷	مروری بر مطالعات انجام شده
۲۸ - ۳۷	فصل سوم :
۲۸	طرح یا روش انتخاب شده در بررسی
۲۸	جمعیت و موقعیت منطقه مورد بررسی
۳۰	نحوه انتخاب نمونه
۳۱	دلایل انتخاب نمونه

فهرست مطالب

۲

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۳۲	آزمایش مقدماتی
۳۳	روش جمع آوری اطلاعات و آمار
۳۵	تکنیک های آماری مورداستفاده دربررسی
۳۶	محدودیت های بررسی
۳۸-۶۶	فصل چهارم :
۳۸	تجزیه و تحلیل یافته های بررسی
۴۰	مقایسه میانگین علاقه دانش آموزان دختر و پسر به مفاد بهداشتی
۴۲	مقایسه میانگین علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی بر اساس سال تحصیلی
۴۵	مقایسه میانگین علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در رابطه با موقعیت اقتصادی و اجتماعی
۴۶	مقایسه میانگین علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در رابطه با سواد پدر
۵۰	مقایسه میانگین علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در رابطه با سواد مادر
۵۲	مقایسه میانگین علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در ارتباط با شغل پدر

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۵۷	مقایسه میانگین علاقه دانش‌آموزان به مفادبهداشتی در ارتباط با شغل مادر
۶۱	مقایسه میزان علاقه دختران و پسران به هرکدام از مطالب بهداشتی
۶۴	مقایسه میزان علاقه دانش‌آموزان سال اول و سوم به هرکدام از مفادبهداشتی
۶۷-۹۵	فصل پنجم :
۶۷	بحث و نتیجه گیری
۷۶	پیشنهادات
۷۸	خلاصه فارسی
۸۲	خلاصه انگلیسی
۸۵-۹۱	ضمائم
۸۶	پرسشنامه
	نقشه
۹۲	منابع فارسی
۹۵	منابع انگلیسی

فهرست جداول

شماره جدول	عنوان جدول	صفحه
۱	مطالب بهداشتی مورد علاقه دانش آموزان از دوره کودکستان تا پایان دوره دبیرستان .	۱۹
۲	مقایسه مفاد بهداشتی مورد علاقه دانش آموزان (کارون - اوگاندا - لبنان - انگلستان)	۲۶
۳	مقایسه میانگین میزان علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در ارتباط با جنس	۴۱
۴	مقایسه میانگین میزان علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در ارتباط با سال تحصیلی.	۴۴
۵	مقایسه میانگین میزان علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در ارتباط با سواد پدر.	۴۹
۶	مقایسه میانگین میزان علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در ارتباط با سواد مادر.	۵۲
۷	مقایسه میانگین میزان علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در ارتباط با شغل پدر.	۵۶
۸	مقایسه میانگین میزان علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در ارتباط با شغل مادر	۵۹
۹	مقایسه علاقه دخترها و پسرها به هرکدام از از مطالب بهداشتی.	۶۳
۱۰	مقایسه علاقه دانش آموزان سال اول و سوم راهنمایی به هرکدام از مطالب بهداشتی .	۶۶

فصل اول

مقدمه :

قبل از اینکه به موضوع مورد مطالعه که علاقه دانش آموزان در سال اول و سوم راهنمایی به مفاد بهداشتی است . پرداخته شود ، لازم بنظر میرسد که مختصری درباره آموزش بهداشت و اهمیت علاقه در پیشبرد هدفهای آن بحث گردد .

در گزارش اولین کمیته سازمان بهداشت جهانی * که در سال ۱۳۳۳ شمسی انتشار یافت هدف آموزش بهداشت را چنین بیان کرده است " کمک بمردم تا تندرستی خود را از طریق اقدامات و کوششهای خود بدست آورند و خاطر نشان میسازد " آموزش بهداشت ایجاد علاقه در مردم برای بهبود و اصلاح وضع زندگی خودشان و احساس مسئولیت در آنان برای اعتلای سطح سلامت خودشان بعنوان یک فرد از افراد خانواده و اجتماع است و در یکی از کمیته های بین المللی یادآوری شده است که اولین هدف آموزش ابتدایی بهبود رشد کودک و برقراری عادات بهداشتی خوب در کودک میباشد .

---

* W.H.O. - World Health Organization

در نتیجه به اهمیت هدف آموزش بهداشت در مدارس که باید براساس کمک به دانش آموزان باشد تا بتوانند با کوشش های خود به هدفهای بهداشتی معقول و منطقی اقدام کنند افزوده میگردد (۱). آموزش بهداشت مبتنی بر علوم رفتاری و روشها و تکنیکهای کار با دانش آموزان در جهت بالا بردن سطح سلامت آنان میباشد. می توان گفت آموزش بهداشت دارای یک هدف و منظور کلی است و آن یاری کردن افراد در راه حفظ سلامت خویش و ایجاد حس مسئولیت لازم در آنان برای حفظ سلامت دیگران است و وصول به این هدف وقتی سهلتر صورت می پذیرد که برنامه آموزش بهداشت با علائق دانش آموزان بستگی داشته باشد، و اگر دانش آموز با علاقمندی مطلبی را فرا گیرد بیشتر بآن عمل خواهد کرد و هدف آموزش بهداشت که تغییر رفتار غلط به رفتار صحیح بهداشتی است بهتر صورت می پذیرد.

چنانچه دکتر وود در سال ۱۳۰۵ شمسی آموزش بهداشت را چنین تعریف کرده است: آموزش بهداشت عبارتست از مجموعه تجربیاتی که به نحو مطلوبی در دانش و طرز فکر و رفتار جامعه موثر بوده و موجب سلامت فردی و اجتماعی میشود (۲).

در نتیجه با ایجاد علاقه به کاربرد مطالب بهداشتی با احتمال قوی میتوان عادات صحیح بهداشتی در آنها به وجود آورد. بنابراین برنامه های

آموزش بهداشت باید به نحوی تهیه گردد که علاقه یادگیری را نیز علاوه

بر آموزش در آنها تقویت کند .

طرح مسئله :

فرق است بین کسی که در کاری شرکت دارد و کسی که فقط ناظر آن کار است .

فرق است بین بازیگرو تماشاگریک صحنه ، یکی در جریان کار سهیم و دخیل است ، دیگری دخالتی ندارد ، یکی نگران نتیجه کار است و در راه آن می‌کوشد دیگری دغدغه‌ای ندارد ، و کوشش نمی‌کند . وقتی کسی در جریان کاری دخالت دارد ، اولاً برای اجرای آن تلاش می‌کند و ثانیاً نگران و در بند آن کار است . در روان شناسی آموزش و پرورش حالت چنین کسی را با کلمه " رغبت " * بیان می‌کنند (۳) .

روان شناسی نشان می‌دهد که رغبت‌ها زودتر یادیرتر ظاهر میشوند . -

فریر ** می‌نویسد ذهن در هر کسی بنحوی بدیع تحول می‌یابد و این صفت نه تنها در سرعت این تحول دیده میشود بلکه در رغبت‌های بارز هرسن نیز به چشم می‌خورد (۴) .

در این صورت آموزش و پرورش باید بصورتی درآید که جریان فعالیت

* Interest

** Ferriere

ذهنی را تسهیل و تسریع کند. برای این منظور باید مواد درسی بفعالیت های خود بخودی و هدفهای واقعی کودکان ارتباط یابند. و در جریان فعالیت دانش آموز هرگاه هدف و قصدی در میان باشد رغبت به وجود می آید و با نیروی محرک خود حصول هدف را تسهیل می کند. و گرنه تعلیم و تربیت مانند تکلیفی شاق مورد نفرت کودکان قرار خواهد گرفت، و عقیم خواهد ماند و اهمیت مفهوم رغبت در تعلیم و تربیت از اینجاست (۵).

اشتیاق و علاقه نسبت به انجام کاری و یادگیری -

مطلبی باعث میشود که دانش آموز بآن بیشتر توجه کند و آنرا زودتر فرا گیرد و آن (۶)

دسته از مطالب آموزشی که با نیاز و علاقه او در ارتباط هستند و یادگیری آن باعث رضایت خاطر او میشوند، برای او گیرندگی دارند و زودتر و بهتر یاد گرفته میشوند. و مادامی که دانش آموزان آماده و علاقمند ب یاد گرفتن نباشند فعالیت های آموزشی کوچکترین نتیجه و اثری نخواهد داشت و نمیتوانند بدانها - آموزان چیزی یاد بدهند. زیرا امر تدریس یا آموزش بطور کلی بر اساس تحریک و راهنمایی یا دگیری دانش آموزان مبتنی است و تدریس هنرا هنمائی یا دگیری تجارب است (۷). توجه به اهمیت ایجاد رغبت و تحریک انگیزه مناسب برای یاد گیری اصول قدیم را که عبارت از فراگیری با ایجاد ترس و وحشت بود از میان برد.

برطبق تعليم و تربيت جديد دانش آموز موقعي عملي را ياد ميگيرد كه بتواند آن را دريابد و قبول نمايد و لزوم آن را خود حساس كند زيرا علاقه و رغبت را نمي-
توان با فشار بوجود آورد و درجا شيكه علاقه وجود نداشته باشد يادگيري بطور مثبت صورت نخواهد گرفت (۸). وظيفه آموزشي عمده معلم اين است كه يادگيري دانش آموزان برانگيزد و با راهنمايهاي درست خود آنرا پيش ببرد. زيرا عمل يادگيري، يك فعاليت فردي و شخصي است و آموزش از راه تلقين بدون-
آمادگي دانش آموز براي آموختن بي نتيجه مي باشد.

به نظر روانشناسان سه عامل زير در يادگيري مؤثر است:

۱- انگيزه

۲- معنا و مفهوم

۳- تمرين

يعني دانش آموزان براي اينكه درسي را ياد بگيرند: بايد بدان
علاقمنند شوند معنا و مفهوم آن را دريابند و يا آن درس براي ايشان داراي معنا
و مفهوم باشد و يكي از نيازمنديهاي آنان را پاسخ دهد و ديگر اينكه آنرا
تمرين و تکرار کنند. (۹) مثلاً اگر نوشته هاي کتاب درسي به اجتهاجات سني دانش آموز
مربوط باشند از مطالعه آنها لذت برده و بخوانند آن ترغيب ميشوند به همين

سبب موضوع های یادگیری باید با احتیاجات سنی و رغبت های یادگیرنده مربوط باشند و تنها هدفها فعلی و آتی او را تحقق نبخشند بلکه او را به سازگاریهای گوناگون در آینده نیز قادر سازد (۱۰). چنانکه جان دیوئی گفته است: مهمترین وظیفه آموزشگاه تجربه دادن به دانش آموز است (۱۱). در نتیجه معلوم میشود که مسئله مهم برای سازندگان برنامه آموزشی و معلمان دانستن و بکار بستن علاقه دانش آموزان به مطالب درسی است و موقعیت هر معلم در آموزش و پرورش به میزان علاقه یادگیری دانش آموزان بستگی دارد.

اهمیت بررسی:

موضوع مورد مطالعه، بررسی میزان علاقه دانش آموزان سال اول و سوم راهنمایی به مفاد بهداشتی است. از آنجائی که شناخت علاقه از ارکان مهم مورد استفاده در آموزش است، اهمیت این بررسی را میتوان در رابطه با آموزش توجیه نمود.

هدف اصلی آموزش ایجاد تغییر در رفتار است که در مورد مسائل

بهداشتی ایجاد تغییر در رفتار بهداشتی افراد تحت آموزش است. علاقه عاملی

است که در کاربرد آنچه یاد گرفته شده نقش اساسی دارد و مطلبی که مورد علاقه فرد است سریعتر فرا گرفته شده و دیرتر فراموش میشود برعکس مطالبی که مورد علاقه فرد نیستند نه تنها دیرتر یاد گرفته میشوند بلکه زودتر نیز بیهوده فراموشی سپرده میشوند . چنانچه مطالب آموزشی درباره مسائل بهداشتی در جریان اجتماعی شدن نوجوان در سالهای اولیه آموزش ارائه گردد احتمال یاد گیری آنها و بکار بردنشان در رفتار خیلی بیشتر است .

اهمیت عامل علاقه وقتی روشن تر میشود که نظریه^{*} رغبت

بیان گردد که نظریه ای بر اساس عقاید روسو و پستالوری است که هر بارت^{**} آن را پی ریزی کرد و دیگران^{***} و جان دیویی نیز با کمی تعدیل آنرا تایید کردند . بر طبق این نظریه یادگیری بدون رغبت دانش آموز صورت نمی گیرد .

---

* (Doctrine of interest)

** Herbart

*** Degarmo

از این رو وظیفه معلم پیش از آغاز هر درس ، ایجاد رغبت در دانش -

آموز نسبت به آن درس است .

از آنجا که دانش آموزان گروه کثیری از افراد جامعه را تشکیل داده و

همچنین از اعضاء تشکیل دهنده خانواده می باشند لذا تاءمین بهداشت و سلامت

در آنان با ایجاد تغییر در رفتارهای غیر بهداشتی شان سبب انتشار اطلاعات و رفتار

بهداشتی به خانواده ها میشوند و از طریق خانواده که واحد تشکیل دهنده اجتماع

میباشد ، این اطلاعات و عادات بهداشتی صحیح در جامعه گسترش می یابند .